

«Έσωσε λαόν...»

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#)

Στην Εκκλησιαστική Υμνογραφία υπάρχουν τρεις Κανόνες, οι λεγόμενοι «ιαμβικοί». Είναι κ' οι τρεις έργα Ιωάννου του Δαμασκηνού. Ο ένας είναι της εορτής των Χριστουγέννων, ο δεύτερος της εορτής των Θεοφανείων κι ο τρίτος της εορτής της Πεντηκοστής. Είναι κ' οι τρεις γραμμένοι σε αρχαϊκή γλώσσά και σε προσωδιακό ιαμβικό μέτρο. Κάτι έξω από την πράξη για την εποχή του Δαμασκηνού. Η γλώσσα από την Αλεξανδρινή εποχή έχει πάρει πια το νεοελληνικό της τύπο και η προσωδία - η διάκριση των συλλαβών σε μακρές και βραχείες - έχει χαθεί. Η ποίηση, και μάλιστα η εκκλησιαστική λειτουργική ποίηση, από τα χρόνια τουλάχιστον του Ρωμανού του Μελωδού είναι τονική. Τα περισσότερα επάνω σ' αυτό το θέμα τα αφήνουμε στους φιλόλογους.

Οι τρεις ιαμβικοί Κανόνες του Δαμασκηνού δεν είναι βέβαια από τα καλύτερα δείγματα της εκκλησιαστικής λειτουργικής ποιήσεως, είναι όμως γνωστοί κι αγαπητοί στο πλήρωμα της Εκκλησίας και μάλιστα οι δύο πρώτοι. Αυτό συμβαίνει, γιατί ο ορθόδοξος ελληνικός λαός μέσα στην Εκκλησία και στη θεία Λατρεία δεν ζει μόνο τη πίστη του, μα και την εθνική του ιστορία. Οι ομηρικές λέξεις των Κανόνων, όπως ψάλλονται ντυμένες τη βυζαντινή μελωδία, αποτελούν μια ιδιότυπη σύνθεση αρχαίων ελληνικών και χριστιανικών βυζαντινών στοιχείων. Η μορφή και το ένδυμα είναι αρχαίο ελληνικό, η ψυχή και το σώμα είναι η πίστη του Ευαγγελίου και της Εκκλησίας. Ο «μύθος» είναι τα υπερφυή μιν, άλλα ιστορικά γεγονότα της πίστεως, τα οποία εορτάζει η Εκκλησία και στα οποία ανάγονται οι πιστοί, όχι μόνο με την ιστορική τους μνήμη και τη φαντασία, αλλά τα οποία ζουν μυσταγωγικά. Ας έλθουμε τώρα στον ιαμβικό Κανόνα των Χριστουγέννων.

«Έσωσε λαόν, θαυματουργών Δεσπότης,

υγρόν θαλάσσης κύμα χερσώσας πάλαι

εκών δε τεχθείς εκ Κόρης, τρίβον βατήν,

πόλου τίθησιν ημίν· όν κατ' ουσίαν

ίσον τε Πατρί και βροτοίς δοξάζομεν».

(Ο Κύριος παλιά έσωσε θαυματουργικά το λαό του Ισραήλ,κάνοντας ξηρά το υγρό κύμα της Ερυθράς θάλασσας.Και τώρα που γεννήθηκε με τη θέλησή Του από την Παρθένο Κόρη,κατέστησε βατό,για όλους μας το δρόμο που οδηγεί στον ουρανό,Αυτόν δοξάζουμε κι εμείς ως ίσον κατά την ουσία με τον θεό Πατέρα και με μας τους ανθρώπους).

Συσχετίζεται εδώ στον ειρμό της πρώτης ωδής του Κανόνος, η διάβαση της Ερυθράς Θαλάσσης με τη γέννηση του Ιησού Χριστού από τη παρθένο Μαρία. Τότε ο Δεσπότης άνοιξε δρόμο μέσα στη θάλασσα κ' έσωσε με θαυματουργικό τρόπο το λαό. Τώρα, με τη γέννησή του, όπως εκείνος το θέλησε, από την αγνή Κόρη, μας ανοίγει το δρόμο για τον ουρανό. Και κλείνοντας τη στροφή, θεολογεί ο ποιητής. Τί είναι τάχα αυτός, που η γέννησή του έχει τέτοια σημασία και τέτοια αποτελέσματα; Θεός και άνθρωπος. Τον δοξάζαμε και τον προσκυνούμε τέλειο Θεό και τέλειο άνθρωπο.

Είναι δύσκολο μέσα σε όλο τον κανόνα – ένα ποίημα σε οκτώ ωδές και είκοσι έξη στροφές – να διαλέξουμε και να προβάλουμε τα καλύτερα και πιο χαρακτηριστικά μέρη. Τόσο περισσότερο, που ο χώρος είναι στενός κι όχι κατάλληλος για

γραμματολογικές μελέτες. Μα ούτε κι ο σκοπός μας, τουλάχιστον σήμερα, είναι τέτοιος. Ο εορταστικός τόνος των ημερών δεν σηκώνει ανάλυση κειμένων, αλλά ερμηνεία και κήρυγμα γεγονότων. Και το γεγονός το μεγάλο και μοναδικό, που δεν ξανακούστηκε μήτε θα μεταγίνει, είναι ότι ο Θεός έγινε άνθρωπος, κατά τρόπο άρρητο και ανερμήνευτο, που μόνο σε μερικά «σημεία» και «οράματα» της Παλαιάς Διαθήκης μπορούμε να αναζητήσουμε τη προτύπωσή του. Ένα τέτοιο «σημείο» είναι η καταφλεγόμενη βάτος.

«Ήνεγκε γαστήρ ήγιασμενη Λόγον,
σαφώς αφλέκτω ζωγραφουμένη βάτω,
μιγέντα μορφή τη βροτησία Θεόν...».

Η βάτος εκείνη στο όρος Χωρήβ, που ο Μωϋσής είδε να καταφλέγεται και να μην καίεται, αυτή είναι καθαρή προτύπωση της γεννήσεως του Ιησού Χριστού από τη παρθένο Μαρία. Όπως η βάτος «ουκ εκαίετο καταφλεγόμενη», έτσι και η Θεοτόκος χώρεσε μέσα της τον αχώρητο, η αγιασμένη κοιλία σήκωσε τον θείο Λόγο, που χωρίς να αφήσει την θεότητα του πήρε επάνω του την ανθρώπινη φύση και μορφή κ' έγινε ένα με αυτήν -τέλειος άνθρωπος.

Εν' άλλο ακόμη από τα πολλά «σημεία» της Παλαιάς Διαθήκης, που εικονίζει τη γέννηση του Χριστού από τη Παρθένο Μαρία, είναι οι τρεις νέοι στη κάμινο του πυρός στη Βαβυλώνα. Καθώς εκείνοι έμειναν ανέγγιχτοι από τη φωτιά, έτσι και η κόρη της Ναζαρέτ, όταν δέχθηκε μέσα της το πυρ της θεότητας.

«Μήτραν αφλέκτως είκονίζουσι Κόρης
οι της παλαιάς πυρπολούμενοι νέοι».

Μα ο Θεός δεν ενανθρώπησε ματαίως. Το θαύμα δεν έγινε χωρίς σκοπό, ένα σκοπό που υπαγορεύθηκε από την αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο. Ο Χριστός ήλθε για να θέσει τέρμα στη δυναστεία της αμαρτίας· ο Λόγος, το φως, ο «νοητός ήλιος της δικαιοσύνης» ανέτειλε για να επιλάμψει «τοις εν σκότει». Ο ερχομός του σημειώθηκε συμβολικά με την εμφάνιση του άστρου στους Μάγους.

«Έδειξεν αστήρ τον προ ηλίου Λόγον,
ελθόντα παύσαι την αμαρτίαν Μάγοις».

Της μόδας είναι τελευταία όλοι, που ασχολούνται με τα γράμματα, να μιλούν για το Παπαδιαμάντη, τον «άγιο των νεοελληνικών γραμμάτων». Μα τον Παπαδιαμάντη δεν τον καταλαβαίνουμε, αν δεν ζούμε και δεν νοιώθουμε την

εκκλησιαστική μας λειτουργική παράδοση. Εκείνος την ζούσε, γι'αυτό και την ερμήνευε με τον μοναδικό εκείνο τρόπο. Ο ελληνικός ορθόδοξος λαός μεγάλωσε μέσα στην Εκκλησία, εκεί διατηρήθηκε η ψυχή του ελληνική, εκεί μαθαίνει τη γλώσσα του, ακούοντας το Ευαγγέλιο και ψάλλοντας τους ύμνους. Ούτε μπορούμε να εκτιμήσουμε τη προσφορά της Εκκλησίας στο σημείο τούτο. Η γλώσσα του Ομήρου και τα μέτρα της αρχαίας ποιήσεως φτάνουν στην ακοή του λαού σήμερα και μιλούν στη ψυχή του με ένα τρόπο βιωματικό.

Πηγή: *Επισκόπου Διονυσίου Ψαριανού, Μητροπολίτου Σερβίων και Κοζάνης, «Μαρτυρία Ιησού Χριστού», εκδ. «ΑΣΤΗΡ» Αθήνα 1963.*